

Metoder för och effekter av att skapa ett inkluderande studentklimat

Mikael Asplund, Camilla Forsell
Linköpings universitet

Den roll som högre utbildning fyller i samhället handlar inte bara om att tillgodose arbetsmarknaden med utbildad personal. Det handlar minst lika mycket om att ge de studerande möjligheter till personlig utveckling och chans att påverka framtiden. Dessvärre fungerar idag många utbildningar som *filter* där personer som inte passar in i en viss mall stöts bort. Bland tekniska och datavetenskapliga utbildningar är detta speciellt tydligt där unga killar direkt från gymnasiet, och ofta med starkt teknikintresse, utgör normen. De studenter som idag läser dessa utbildningar är de som kommer att starta morgondagens Facebook, Spotify, och Tesla. Med andra ord kommer de att påverka samhället i grunden och det blir en demokratifråga att utbildningarna inte bara riktar in sig på en liten grupp av individer. På motsvarande sätt är snedfördelningen i många vårdutbildningar och lärarutbildningar lika fel åt andra hållet.

Många utbildningar dras också med problem att studenterna inte slutför sina studier. Orsakerna till detta är många och komplexa, men det är tydligt att en bidragande faktor till avhopp bland många är känslan av att inte passa in och känna att man hör till.

Syftet med detta seminarium är att diskutera erfarenheter från och nya idéer om hur vi skapar ett inkluderande studentklimat. Kan vi påverka hur studenterna bemöter varandra, utan att det blir krystat? Hur får man in aspekter som handlar om bemötande och värderingar i utbildningar som redan är fyllda med mycket teoretisk innehåll som inte enkelt låter sig kombineras med denna typ av diskussioner. Vad är egentligen lärarens roll, och om detta inte är lärarens ansvar, vems är det då?

Som underlag till vidare diskussion i ämnet återger vi nedan några av de erfarenheter som vi fått av att arbeta med dessa frågor vid Linköpings universitet. Förhoppningen med seminariet är att samla kunskaper och erfarenheter från flera olika lärosäten och utbildningar för att kunna lära av varandra och hitta nya metoder för att arbeta med dessa frågor.

Erfarenheter från att arbeta med lärare

Vid Linköpings universitet (LiU) finns sedan ett par år tillbaka bedrivit ett projekt som syftar till just att förändra attityder och kultur. En av erfarenheterna från detta arbete är att det finns ett stort engagemang och välvilja bland lärare, men att avståndet från examinatorn för en kurs till studentens vardag utgör ett hinder. Studentens vardag påverkas av så väldigt mycket mer än vad föreläsaren säger och gör i storsal. Det handlar inte minst om hur assistenter (som ibland är äldre studenter) agerar, medvetet eller omedvetet, och svårast av

allt, hur deras kurskamrater betar sig. Dessutom, finns det ibland en risk att frågor av denna art hamnar mellan stolarna eftersom ingen känner att det är deras ansvar.

Formen för arbetet vid LiU har varit ett antal workshops där lärare från en eller flera utbildningar bjuds in till en diskussion kring studentbemötande. Syftet med workshoparna har varit att lärare och studierektorer ska ges möjlighet att reflektera över hur deras kurs(er) påverkar programmets profil/identitet och därmed i förlängningen vilka studenter som söker sig till utbildningen och fullföljer den. Vidare var tanken att ge lärare verktyg för att kunna ändra sin kurs i en positiv riktning till nytta för både de studenter som går programmen idag, men också presumtiva studenter.

Workshoparna arrangerades som halvdagstillfällen och blandade presentationer med gruppdiskussioner kring de frågor som nämnts här. Erfarenheterna från dessa tillfällen har varit mestadels positiva, men också utmanande. Det finns några aspekter som är speciellt värda att förmedla vidare till andra, här tar vi upp tre av dessa (1) åsikter kring vikten av studentbemötande, (2) inslag av genus, och (3) lärarna som tillgång.

Vikten av studentbemötande: En av utgångspunkterna för workshopsdiskussionerna var att studentbemötande i bred bemärkelse (dvs inte bara hur föreläsaren tilltalar studenter, utan hur studenterna upplever studiesituationen i stort), har stor påverkan på både genomströmning och snedrekrytering. Denna premis delades inte av flera av deltagarna som såg det som helt separata frågor. Det är svårt att skapa ett verkligt engagemang för frågor om studentbemötande om de inte upplevs som viktiga för verksamheten i övrigt.

Genus: Även inställningen till genusfrågor har visat sig vara väldigt olika i lärarkollegiet. Det finns de som arbetade aktivt med dessa frågor och såg dem som viktiga. I ett sammanhang lyftes det fram att diskussioner kring genus tenderar att stanna på samma nivå och att för de som arbetar med frågorna aktivt behövs det något som tillåter en djupare diskussion och analys. Det fanns också de som menade att det inte alls är en viktig faktor i undervisningssituationen. Detta blev speciellt tydligt då vissa lärare menade att de endast undervisar i ett *ämne* och att deras ansvar inte går utanför att förmedla själva ämneskunskapen.

Lärarna som tillgång: Det framkom många bra idéer och förslag från lärare och studierektorer under diskussionerna. Det finns mycket kunskap, engagemang och vilja bland programmets lärare (vi lyfter upp några goda exempel nedan). En viktig slutsats från workshoparna var att dessa bör lyftas upp ännu mer både utåt och inåt i organisationen, och det framgick också att lärarna inte alltid upplever att de är delaktiga i hur beslut fattas kring organisation och marknadsföring.

Positiva inslag

Under workshoparna framkom det många exempel på hur lärarna aktivt jobbar med studentbemötande och att skapa ett inkluderande klimat i olika sammanhang. Vi lyfter upp tre exempel.

Ingenjörsp professionalism: Civilingenjörsprogrammen i datateknik och mjukvaruteknik har en kurs i ingenjörsp professionalism som går över programmets tre första år. I denna kurs får studenterna tillfälle att reflektera och diskutera frågor som annars inte tas upp på ingenjörsutbildningar. Studenterna skriver texter kring ett ämne (till exempel personlig ledning) och läser den sedan högt för andra studenter, med efterföljande diskussion. Här ges studenterna tillfälle att reflektera över hur deras handlande påverkar andra och även få en inblick i andra studenters situation.

Genuskurs: Studentassistenter som undervisar i någon av kurserna på tekniska fakulteten vid LiU ska gå en genuskurs där just frågor om bemötande är en central komponent. Kursen är uppskattad och fungerar väl, men en brist i dagsläget är att det inte är alla som undervisar som går kursen.

Tydlighet gentemot studenter: Många av lärarna hade utarbetade strategier för att skapa ett inkluderande klimat på sina kurser. Ett exempel på detta är att tydligt klargöra för studenterna i början av en kurs vad som är förväntat av dem och att detta är något som vi anser är viktigt.

Diskussionsfrågor

Denna introduktionstext har behandlat en del av arbetet som bedrivs på tekniska fakulteten på Linköpings Universitet. **Finns det andra exempel på arbete med studentbemötande och att skapa inkluderande klimat?**

Ett problem som uppstod på workshoparna vid LiU var att det är svårt för lärare att verkligen veta hur studenter upplever sin studiesituation. Vid flera tillfällen lyftes önskemålet fram att ha med studenter som kunde berätta om sina erfarenheter om negativt bemötande. Problemet med denna ansats är att man då sätter studenterna i en väldigt utsatt situation. I de fall som deltagarna inte vill medge att det finns problem så blir studenten den som ska "bevisa" att det faktiskt är så. **Hur kan man förmedla studenternas erfarenheter utan att utsätta dem för risken att behöva försvara sig?**

Det sätt som vi har arbetat vid LiU har varit att diskutera frågor med programmets lärare. Dock framkommer det av undersökningar att problem med bemötande ofta kommer ifrån andra studenter på programmet. **Kan man arbeta på ett liknande sätt med studenter, även om det inte är något som ingår i en specifik kurs?**